

Heisler András az Egyesült Államokban tárgyalt

A Mazsihisz delegációja az Egyesült Államokban kormányzati és zsidó szervezetekkel tárgyalt.

A delegáció amerikai látogatásának első napján a WJRO (World Jewish Restitution Organization) vezető munkatársaival folytatott egyeztetést a magyarországi kárpótlási folyamatokról. A WJRO jelentős szerepet tölt be a zsidó közösségek európai kárpótlásának rendezésében. A magyarországi kárpótlások sok területen már megvalósultak, az 1948-as párizsi békeszerződésben vállalt kötelezettségek teljesítése részleges. A zsidó vezetők erről és a további lépés lehetőségeiről tárgyaltak New Yorkban.

Együttműködés az ortodox közösségek és a Mazsihisz között

A Magyarországról elszármazott olaszlisztkai ortodox zsidó közösség tagjai fogadták a Mazsihisz részéről Heisler András elnököt és Büchler András vezetésű tagot. A találkozón jelen volt a „Lisztkai” ortodox közösség rebbeje. A közös vacsorát és imádkozást követően a brooklyni közösség és a Mazsihisz ünnepélyes keretek között megállapodást írt alá az olaszlisztkai temető kezeléséről. A közösség tagjai számára rendkívül fontos helyszín őseik nyughelye, akiknek síremlékét a halálzási évfordulón több

ezer ortodox hittestvérünk keresi fel. A hivatalos ceremónia és a megjelent rabbik tanításait követően Heisler András és a rebbe a zsidó nép egységéről és családjai történetéről beszélgettek.

A Mazsihisz delegációja New Yorkban találkozott Röhrig Gézával

Az Oscar-díjas színész és író számára a magyar zsidó kultúra és oktatás ma is rendkívül fontos, ezért nagy érdeklődéssel figyeli a Mazsihisz tradicionális zsidó értékeken alapuló, nyitott szemléletét. A megbeszélésen érintették egy jövőbeli együttműködés lehetőségét is.

Új kóser menüt vezet be izraeli útvonalain a United

Új fedélzeti étel- és italkínálatot vezetett be az Egyesült Államok és Izrael között közlekedő járatainak a United Airlines: az utasok megújult kóser menüből választhatnak.

A légitársaság a Newark, San Francisco és Washington repülőterekről induló, Tel-Avivba érkező járatokon kínálja a zsidó hagyományoknak megfelelően elkészített ételeket és italokat.

A New Jersey-i székhelyű élelmiszer-szolgáltatóval, a Freskóval

együttműködve, a Newark és Tel-Aviv közötti járatokon teljesen új menüt kínálnak. Az opciók között szerepelnek olyan ételek, mint a friss bagel, a sajtos omlett, a csirke marsala mártásban, a káposzta-quinoa burger, valamint hagyományos pékáruk, például rugelach és fekete-fehér sütemény.

A fent említett újdonságok mellett a légitársaság kóser gyerekmenüt is tesztl egy útjain: ha ezek elnyerik a fiatalok tetszését, szintén elérhetőek lesznek a Tel-Avivba tartó járatokon.

Az ételek mellett megjelennek a kínálatban új kóser borok és kávé is, emellett a Polaris és United Premium Plus tagok számára rendelkezésre állnak kóser snackek is.

Ambrus Anna/airport.hu

Budapest az izraeliek kedvenc úti célja

Magyarország ismét részt vett Izrael legnagyobb turisztikai vásárán, az IMTM kiállításon Tel-Avivban, ahol Budapest nyerte el az „Izraeliek kedvenc úti célja 2019” díjat.

A Magyar Turisztikai Ügynökség (MTÜ) idén egy 28 négyzetméteres, számos díccsel elismert standon, 7 hazai szolgáltatóval közösen népszerűsítette Magyarországot mint turisztikai desztinációt Izraelben. A magyar stand látogatottságát és a médiaérdeklődést növelte, hogy immár második alkalommal Budapest nyerte el az „Izraeliek kedvenc úti célja” díjat – tájékoztatott az MTÜ.

Az Izraelből érkező turisták körében Magyarország évek óta egyre népszerűbb úti cél. Ezt támasztják

Tel-Avivban. Az idei évben a tel-avivi vásáron mutatkozott be először az MTÜ új standkonceptiója, amely a WOW Hungary arculati elemekkel, a vidéki desztinációkra és termékekre fókuszálva egy letisztult, minőségi megjelenést tett lehetővé Magyarország számára.

A vásáron Budapest mellett nyitottság és érdeklődés volt megfigyelhető az izraeli partnerek részéről a vidéki desztinációk kapcsán, főként a közvetlen légi összeköttetés miatt fókuszba kerülő Debrecen, illetve a spa- és wellness-termékeket, valamint családbarát és aktív programokat kínáló balatoni régió és Hévíz iránt – tájékoztatott az MTÜ.

Immár második éve Budapest nyerte el Izrael legismertebb turisztikai oldalának (Lametayel) szavazásán az

Jól vizsgázott a magyar nemzeti stand a tel-avivi IMTM kiállításon

Fotó: MTÜ

alá a 2019-es statisztikai adatok is. Folyamatosan növekvő vendégjazzakat, átlagon felüli költést és tartózkodási időt produkálnak az onnan érkező vendégek a hazai kereskedelmi szálláshelyeken. A KSH mutatói alapján az előző évhez képest 10,3%-os növekedés volt megfigyelhető az izraeli turisták által Magyarországon eltöltött vendégjazzakák számában, ezzel a két számjegyű bővüléssel Izrael bekerült a 10 legfontosabb küldőpiacunk közé. Nagy sikert aratott a magyar nemzeti stand

„Izraeliek kedvenc úti célja” díjat (Israeli's Favourite Travel Destination), ami amelle, hogy a kiállításon jelentősen megnövelte a magyar stand látogatottságát és a médiaérdeklődést, várhatóan további emelkedést eredményez az Izraelből hazánkba érkező vendégforgalom esetében is. A díjat Horváth-Ibolya Dalma, az izraeli piacért felelős országspecialista vette át a Magyar Nagykövetség munkatársaival közösen.

A 2020-as tervek szerint a Magyar Turisztikai Ügynökség folytatja aktivitásait az izraeli piacon annak érdekében, hogy ezt a növekvő tendenciát a beutazók számában megtartsa, továbbá az egészségturisztikai és családbarát termékek népszerűsítése által növelje a fővároson kívüli desztinációk látogatottságát a térségből érkező turisták körében.

turizmus.com

A soproni Ó-Zsinagóga

A Magyarország nyugati határszélén fekvő patinás város sok látogatót vonz. A derék osztrákok csoportosan jönnek a szomszédos Ausztriából a nekik előnyös vásárlási lehetőségek miatt. Másokat a szép környék érdekli, az Alpok előhalmai, szelíd lejtőin a gesztenyefaligetek, a fertődi Esterházy-kastély látnivalói, Bükk-fürdő gyógyvize, de talán leginkább a híres Óvárost akarják megismerni, amelynek története a 13. századig nyúlik vissza.

Az 1242-es tatárjárás után a második honalapítóként emlegetett IV. Béla király Ausztriából és Bajorországból hívott be telepeseket, hogy az elnéptelenedett ország új életre keljen. Valószínűleg ekkor, a szabadságot biztosító királyi kiváltságlevél alapján kerültek az első zsidó bevándorlók is Sopronba. Ugyanebben az időben a fontos határvár és ispáni központ – IV. Béla, majd Kun László privilégiumai folytán – királyi városná emelkedett. Így a 13. században a városfejlesztés első állomásaként megépítették a Kolostor utcát (amely a ferencesek kolostoráról kapta az el-

(Folytatás a 2. oldalon)

Tisztelt Holokauszt Túlélők!

Minden évben hatalmas megtiszteltetés számunkra, amikor Önök velünk tartanak a budapesti Élet Menete felvonulásunkon. Az idei évben is mindent elkövetünk azért, hogy akik igénylik, elektromos kisautókkal tartsanak velünk a 2020. évi Élet Menetén!

Kérjük Önöket, hogy akik szeretnék igénybe venni az elektromos kisautókat, a kinga@eletmenete.hu címre küldjék el nevüket és telefonszámukat, hogy munkatársunk felvehesse Önökkel a kapcsolatot, illetve megbeszéljék a részleteket.

Megkülönböztetett tisztelettel és nagy szeretettel várjuk Önöket!

Az Élet Menete csapata

A soproni Ó-Zsinagóga

(Folytatás az 1. oldalról)

nevezést) és a Zsidó (később Új) utcát. Itt lakott a kb. 16 családot számláló zsidó közösség.

Az utcának nem volt gettó jellege, mert keresztények is lakhattak. A fennmaradt okmányok szerint a betelepültek nem voltak gazdagok, egy család kivételével, amelynek feje később a bécsi Habsburg hercegek bankárja lett. A Zsidó utca 16 házával és zsinagógájával 1526-ig adott hajlékot a közösségnek.

De az életük addig sem volt zavartalan. Nagy Lajos király úzte el őket egy időre 1350–60 között. Helyi polgárokkal is voltak összetűzéseik 1440–1460 táján. Az Európában felhangolt zsidóellenes zavargások 1493-ban érték el Alsó-Ausztriát, és az 1500-as évek elején Magyarországot. A soproni zsidóknak 1526-ban el kellett hagyniuk az országot. Házaik a helyi polgárok kezére kerültek. A feldúlt zsinagógát is lakóházá alakították, emléke csak szájgyománon keresztül maradt fenn. Így szerzett tudomást róla Pollák Miksa, a soproni zsidók történetírója. Az Ó-Zsinagóga első részlete 1967-ben került napvilágra műemlékkutatás közben. A helyreállítás

korán lebontották mindazt, amit a későbbi századok hozzáadtak, az épület visszakapta eredeti arányait, díszítését. A rekonstrukció Sedelmayer János építész műve. A templom az 1300 körül még fiatal város első középületeinek egyike, jelentős helyet foglal el a soproni gótikus építészeti történetében, és a múlt hagyatékaiban még oly gazdag Óvárosnak is egyik legérdekesebb műemléke.

Az utcától távol, a telek mélyén áll. Imaterméhez (nagyterem) elő-

építmény új, csak hatszögű alapját tarták fel a kutatók. A nagyterem mögött van a nők imaterme. Alacsonyabb, mint az, kétoldalt félköríves faloszlopok tagolják, közöttük padok húzódnak. Keskeny ablakrések nyílnak a nagyterem felé, ahonnan az olvasóasztalra (bima) és a frigszekrényre látni.

A nők imatermének külön be- és kijárata is volt egy magas falú, szűk udvar felé. Ma is megvan, és jól érzékelteti a középkor hangulatát. A zsinagóga udvarában egy hosszú épület is állt betegek és átutazók részére. Ehhez kapcsolódtak a fürdők. Mindebből ma a rituális fürdő, a mikve maradt meg, egy egyszerű, kővel bélelt, négyszögletes kút. Megtalálták a hozzávaló létrát, több deszkadarabot faékkal, amely rögzítette a falapot a változó vízszint alatt.

A nagy imaterem falán 18. századi metszett fotók idézik a zsidó ünnepeket. A faliszekrényben imaszíj, imakendők láthatók, valamint egyéb, ünnepnapokon használt kellékek (tál, kiduspohár stb.). A valamikori épület részét képező, de vissza nem építhető faragott kövek is itt vannak kiállítva. A rekonstrukciós munkák gondossága, az épület művészi értékének kiemelése, a tiszteletet sugalló magyarító szövegek mintha jóvátenni szándékoznának, mintha leróni akarnának valami megnevezhetlent. A nagyterem nyitott tóraszekrénye meghatározó kegyeletet áraszt.

Igen sokan keresik fel. Mikor ott voltam, egy iskola látogatta, komolyan viselkedő, kb. 14 éves fiúk, lányok, két tanárral. Az egyik tanár magyarul beszélt. „Titokzatosnak tűnő szokásaik egyszerűen tisztasági-egészségügyi előírásokat követnek, mint fürdő, kézmosás, a disznóhústól való tartózkodás; ünnepeik a történelmük eseményeinek évfordulóit. És látjátok, a félremagyarázás, a tudatlanság mit eredményez, látjátok, hova vezet a gyűlölet. Gondolkozzatok el rajta.”

Kurz Ibolya

A hazai jiddis irodalom legnagyobbja

75 éve halt meg a nemzetközi gettó egyik ún. „védett házában”, éhezve és összetörtén, Holder József jiddis költő, irodalmi művek sorának fordítója. Tudjuk, milyen sok zsidó vesztette életét ezekben a tragikus januári napokban, sorstársai nem is nagyon figyeltek rá, ki volt ez az ember.

Egyszerre jelentkezett az ekkortájt modernizálódó héber irodalomban az akkor még Feuerstein, később Kova néven publikáló Avigdor Hameirivel, a palesztinai, majd izraeli irodalom későbbi csillagával. Közös társaságuk révén Adynak nemcsak fordítója, de barátja is lett. Már 1911-ben, munkássága kezdetén felajánlotta versei le-

Holder József 1893-ban született a kárpátaljai Nagybecsköny, chászid családból. Vallásos nevelést szatmári, majd pozsonyi jesivákban kapott, végül azonban világi pályát választott, textilgyárban lett könyvelő. Fiatalon megnősült, meglepő módon Lőrincz Anna székely unitárius leány lett a felesége, héber szerelmes verseinek műzsája. Ennek ellenére a zsidó kultúrának szentelte életét, eleinte héber verseket írt.

fordítását, és ezt a költő nagy megelégedésére Ady haláláig folytatta. Héberre és jiddisre ültette át Babits, Kosztolányi, Szép Ernő, Somlyó Zoltán és mások költeményeit.

Külföldön is felfigyeltek munkásságára, verseket és szépprózát közöltek tőle a londoni, varsói, krakkói és jeruzsálemi héber lapok. Később többnyire jiddisül írt, munkáit az ekkor még nagy példányszámú és olvasott külföldi jiddis lapok szívesen közölték. A Vorwarts (a világ legnagyobb jiddis újságja) mellett az ugyanott megjelenő Zukunft, Jüdisches Tageblatt hasábjain is találkozunk nevével, ahogy a vilnai és lembergi zsidó kulturális központok lapjaiban is. Előbbi helyen verseskötetet jelent meg 1928-ban Oft sing sich címmel, a Der Tag című lapban pedig külön rovata volt!

Hazánkban az előrehaladott asszimiláció visszaszorította a jiddist, ennek ellenére Holder nagy sikereket aratott. Ady már betegen, a halála előtti hetekben személyesen adta fel Holder fordítását a Pesti Futárnak, már Trianon után Máramaroszigeten jelenhetett meg az általa szerkesztett Jüdische Zeitung 1920-ban. Patai József (akit szintén fordított) így méltatta: „... .Írása a minden melléközöngéstől mentes kristálytisza dalolás. Érdemes megtanulni a jiddis nyelvet Holder József verseiért.”

Nálunk legismertebb műve Az ember tragédiájának jiddis fordítása (Die Tragedie funm Menschen). Az ő verseit a kor ismert poétái (Patai József, Somlyó Zoltán és mások) fordították magyarra. Külföldi méltatás Morris Rosenfelddel, az amerikai jiddis irodalom nagy alakjával emlegették egy sorban.

A harmincas évek végétől Holdert elkeserítették a rossz hírek, a zsidóság helyzetének rosszabbodása. Értésülhetett fő olvasóközönsége, a jiddis anyanyelvű kelet-európai zsidóság szörnyű sorsáról, s amikor Magyarországot is elérte a náci végzet, teljesen összeomlott. Felesége megmentette a deportálástól, de az újlipótvárosi „védett házában” az éhség és a fagy véget a költővel. A Szent István parkban ásták el testét, csak egy év múlva kapott rendes temetést a Kozma utcában.

Sírjának felirata szerint a Tisza partján született költő „szívében Jordán-parti virág nőtt”.

Róbert Péter

Gyermekkor a fasizmus idején

A történész Valérie Portheret bemutatja, hogyan mentett ki a lyoni régióban tartott razziaát követően egy földalatti hálózat 1942 augusztusában 108 zsidó gyermeket a vénissieux-i táborból.

Paris Match: Mi keltette fel az érdeklődését e történet iránt?

Valérie Portheret: A körülmények összejátszása. A diplomamunkámhoz kerestem még feltáratlan témát. Azt már korábban terveztem, hogy megírom, miként vészelték át a gyerekek a háborút. Rátaláltam a Bújtatott Gyermek Társaságára, és segítségükkel hozzáférhettem egy doboznyi régi dokumentumhoz abban a Valence melletti kastélyban, ahová zsidó gyerekeket menekítettek. Felfedeztem egy listát, amelyen a nevek előtt szerepelt az érkezés és a távozás időpontja. V betűvel jelölték, ha valaki a vénissieux-i táborból jött. Ez valahogy megérintett engem.

Eddig miért nem volt tudomásunk a razziaról és a gyerekek kimenekítéséről?

Serge Klarsfeld ír róla a Vichy–Auschwitz című regényében, én azonban nem hallottam a vénissieux-i táborról. Ez egy hosszú, huszonöt évig tartó munka kezdete volt. Bár akkor még nagyon fiatal voltam, Klarsfeld mégis biztatott a kutatásra. Éreztem a vállamon a felelősség súlyát.

Összefoglalná nekünk, hogy mi történt Vénissieux-ben?

1942. augusztus 26-án kezdődött el a gyerekek és a felnőttek hihetetlen mentése. A népihités már a küszöbön állt: a Vichy-kormány aláírta az együttműködési megállapodást a zsidók deportálására. A nyár elején 10.000 zsidót „kínált fel” a szabad zónából. Az első kiszemelték a külföldiek voltak; a származási országok listája már készen is állt.

Bousquet elrendeli, hogy a régió prefektusai tartassák be az irányelveket, és szervezzék meg a razziaát valamennyi megyében.

Alexandre Angeli, a lyoni régió prefektusa úgy dönt, hogy az elfogott zsidókat Vénissieux-ben kell összegyűjteni, abban a táborban, amelyben akkoriban indokínai munkások laktak. Néhányan közülük egyébként még ma is élnek; kettőjüknek köszönhetem, hogy sikerült megtalálnom a táborról készült, eddig ismeretlen fényképeket.

Pierre Laval már július 4-én felvetette, hogy a gyerekeket is vigyék el a családjukkal együtt.

Akiket a Vörös Hadsereg mentett meg

Igen, ennek a rezsimnek az egyik jellemzője volt, hogy még túl is akarták teljesíteni a náci elvárásait. Az augusztus 26-i razzia során Angeli 2600 személy elfogására számított. Voltak, akiknek sikerült elmenekülniük, így végül 1016 zsidót hurcoltak a vénissieux-i táborba. Saint-Priest település pályaudvaráról ezután Drancyba, onnan pedig Auschwitzba vitték őket.

Hogyan szervezték meg az ellenállást és a mentést?

Egy egészen elképesztő hálózatot hozott létre a Keresztény Barátság és az OSE Gyermekmentő Szolgálat a hozzájuk csatlakozó világi személyekkel. A kezdeményező Gilbert Lesage volt, aki Vichyben a külföldiek szociális ellátásával foglalkozott. Az ún. „előellenállók” közé tartozott: ők a beosztásukat használták fel, hogy segíthessenek. Felkereste Glasberg abbát a keresztényeket, zsidókat és agnosztikusokat tömörítő Keresztény Barátság szervezetnél. Chaillet atyával – aki az ellenállás tagja volt – késlekedés nélkül megkezdte a mentést, mert Bousquet máris tovább csökkentette a deportálás alól felmentett személyek listáját.

A gyakorlatban hogyan zajlott le mindez?

Gyorsan kellett cselekedni, mert csak a razziaát követő éjszakán 26-an kíséreltek meg öngyilkosságot. A szétválasztáskor az ellenállók hamis papírokkal látták el a felnőtteket. Dr. Adam, egy 20 éves fiatal ember, aki nem fejezte be orvosi tanulmányait, segített néhány embernek betegséget szimulálni, olykor még kis adag mérget is felhasználva.

És a gyerekek?

108 gyermek volt a táborban. A körlevél meghatározta, hogy azokat a gyerekeket, akik 16 évnél fiatalabbak és kíséret nélkül vannak, nem kell deportálni. Nagy lett a zűrzavar. Lesage ezt kihasználva

megszervezte, hogy a szülők írásban lemondjanak a gyerekeikről, nehogy elvigyék őket. Versenyt futottak az idővel.

Rettenetes lehetett! Az összes szülő elfogadta ezt a megoldást?

Mindez az augusztus 28-ról 29-re virradó éjjelen történt. A letartóztatott zsidókat a saint-priesti pályaudvarra szállították. A Keresztény Barátság emberei bementek az összes barakkba, hogy aláírassák a lemondó nyilatkozatot. Ez volt a legdrámaibb pillanat, amit meg akartam mutatni a könyvemben. Ennél nehezebb döntést nem is tud hozni egy anya. Volt, akit erőszakkal kellett rávenni. Többen csak nem beleőrültek, de ez volt gyermekeik megmentésének egyetlen módja. Az akciónak köszönhetően 471 személyt, köztük 108 gyermeket sikerült viszájuttatni a hazájába.

Milyen szerepet játszik történelmünkben ez az eset?

Rámutat, mi mindent lehet elérni ésszel, fegyver nélkül is. Emellett ez volt az egyetlen kollektív vallásos mentési művelet Franciaországban. Sok egyéni akció is volt valamennyi régióban, de ebből a típusból ez az egyetlen – mintegy elindította az ellenállás hálózatba szerveződését a következő két évben. De fordulatot hozott a közvéleményben is, melyet sokkolt az eset. Számos zsidó számára nyílt meg ezáltal a megmenekülés lehetősége Franciaországban.

Mi történt a háború után a gyerekekkel?

Három gyereket elkaptak, őket deportálták. A többiek közül mindössze hatan találtak meg később a szüleiket. A háború alatt a többségüket családok vagy intézmények bujtatták. A 108 gyermekből 90-et azonosítottam, és 45-nek tudtam követni a sorsát. Közülük 24 személyrel készítettem interjút, amit filmen is megörökítettem. Mára nyolc túlélő maradt. Valamennyien súlyos traumákat hordoznak. Sokuknak 70 évvel később is lidérces álmaik voltak, melyekben azt kiabálták: „Anyá!” Soha nem fogják a náciakat megbocsátani, hogy a 27-es és a 3-as vonalon Auschwitzba deportálták és megölték a szüleiket. Ez a mentési akció egy fénylő közjáték volt ijesztő történelmünkben.

(Paris Match, 03/02/2020)

Valérie Portheret: L'enfance face à la barbarie)
Fordította: Benyó Marianna és Gábor Zsuzsa

Tudósítás Tübingenből

Körülbelül 350 résztvevővel, 18 különböző ország képviselővel zajlott a minden évben megrendezésre kerülő konferencia, melynek célja, hogy beszámolókat adjon a Marsch des Lebens (Menetelés az Életért) mozgalom előző évi eseményeiről.

A Menetelés az Életért Magyarországon 2014-ben országos menetet tartott Soprontól Budapestig, melynek során felkeresték a zsinagógákat, a holokauszt számos magyarországi emlékhelyét, meglátogattak keresztény közösségeket, többek között a Pannonhalmi Bencés Gimnáziumot és a Fásori Gimnáziumot. Megemlékezést rendeztünk Budapesten is több helyszínen, többek között a Parlamentnél, illetve a városmajori Jézus szíve templomban, akkor különös hangsúllyal a környéken történt nyilas tömeggyilkosságokra.

Jobst Bittner, a mozgalom alapítója könyvet is írt „A hallgatás lepleinek szétszakítása” címmel, melyet 2015-ben mi is megjelentettünk magyar nyelven az Immanuel kiadó segítségével.

Ezekre az éves konferenciákra minden esztendőben meghívunk izraeli vendégeket is. Idén a Jad Vasem munkatársa, **Slomit Steiner** vett részt és tartott megrendítő előadást. Témája az európai kultúrába kódolt antiszemitizmus volt, és az, hogy ezt milyen oktatási anyagok formájában tárják fel a jeruzsálemi emlékközpontba érkező tanárok képzésében. Kicsit az izraeliekre jellemző „hucpa” vezette zárómódot: „Mi már a mediterrán ég és napsütés szabadságában élő izraeliek vagyunk. Ezzel a teherrel nektek van dolgotok.”

Megszólalt **Ruth Meir** holokauszt túlélő is, aki az Ukrajnában gyerekként megélt traumatikus történetet mesélte el, édesapja elvesztését, faluja és szülőháza kifosztását és felégetését.

Jobst Bittner a nacionalizmus és a normális hazaszeretet kérdéseit feszegette. Elmondta, a holokauszt utáni németek nemzedéke tagjaként fiatal éveiben úgy gondolta, semmit

Jobst Bittner Forrás: TOS

nem tud szeretni német örökségében, olyan mértékű volt azon a nemzedéken a nyomás a közvetlen felettük élő nemzedék által elkövetett tömeggyilkosság miatt. Az Úr kérdésére, tudod-e szeretni a népedet, kellett mélyen elgondolkodnia erről, és válaszokat keresni arra, mi az alapja az igazi hazaszeretnek, és hol csap át hozzáállásunk olyan nacionalizmusba, ami másokat kirekeszt, és végül olyan szélsőségbe vezet, ami közvetlen szinten a holokausztot kiváltotta a nemzetiszocializmus formájában.

Beszámolókat hallgattunk meg különböző országokból a Menetelés munkájának alakulásáról. Mielőtt kiemelnék egy-két példát, hadd mondjam el, hogy a tavalyihoz képest erős hangot kapott a figyelmeztetés: úgrásszerűen nőtt az elmúlt évben a világban az antiszemitizmus indítottságát támogatók száma. Számos országban hangosabb és agresszívbbé válik az eddig rejtett neonáci mozgalom (lásd 2020. február 8., Városmajor!).

Két példát szeretnék kiemelni. Meghökkenő volt hallani, hogy Finnországban több zsinagóga ellen történt kisebb, de agresszív támadás, megtámadták neonácik a helsinki izraeli nagykövetséget és Oulu városában valamilyen demonstráción el-

égettek egy izraeli zászlót. Ez azért is volt megdöbbentő, mert Finnországot úgy tartottuk számon, mint az Izraelt aktívan szerető keresztények hazáját. Az ott lévő finn barátainkat megkérdezve, ők úgy értékelték, hogy főleg a pünkösdi egyházakban élő Izrael-szeretet megrekedt a hóratáncolás és az izraeli zászlók lobogtatásának szintjén a 80-as, 90-es évek világából, és nem léptek ezen túl a mélyebb önvizsgálat felé, sem a behelyettesítés teológiájával való szembenézés, sem a holokausztban játszott valódi szerep felismerése terén.

A másik példa egy személyes beszélgetésben elhangzott információ volt egy olyan német fiatalembertől, aki 15 évvel ezelőtt tért meg, és korábban egy neonáci diákkör tagja volt. Elmondása szerint ilyen neonáci „diákkörök” az egyetemekhez kapcsolódva működnek, a taglétszám összesen több ezerre tehető. Alkalmaikon a 30-as évekhez hasonló hangulat és ideológia uralkodik, lovagi (!) párbajokra hívják egymást, Hitlert éltetik, ahogyan azt a Városmajorban hallottuk is.

Beszámoltak a hallei zsinagóga elleni támadásról is, mivel az ottani zsinagóga rabbija őszinte barátságot ápol a lipcsei TOS gyülekezet vezető lelkészével, **Stephan Haasszal**. Isteni csoda volt, hogy a támadónak nem sikerült az épületbe jutnia, ezt a rabbi is így értelmezte, azt mondta Stephannek: A Mindenható megvédett minket! Ezt követően több nagy erejű Menetelés az Életért történt Halléban. Ezek erejére és hatására jellemző, hogy a város vezetése felkérte Stephan Haast, hogy vegyen részt a városvezetés antiszemitizmus-ellenes munkájában.

Megrendítő beszámolót tartott **Edward Swietz**, a lengyelországi Menetelés koordinátora a szeptemberben Gdansk városában tartott német-lengyel kiengesztelődési konferenciáról. **Joela Krüger** nővér szeretett arcát is nagyszerű volt látni a német résztvevők között. Többször hallottuk már, hogy Németország, Lengyelország és Izrael barátsága kulcs a kiengesztelődés útján. Edward többször említette beszédében, hogy a világ nagyon nehéz idők felé sodródik: szükségünk van egymásra sokkal jobban, mint gondolnánk, és arra, hogy készítsük az utat az Eljövendő Világ, a messiási kor felé, ami a béke és kiengesztelődés útja.

Én is beszámolhattam a nálunk 2020. január 13-án történt megrendítő találkozóról, melyen **Pokorni Zoltán** vállalta fel a szembenézés fájdalmas munkáját nagypajja nyilas rémtetteivel, és feltártuk az odavezető út ideológiai hátterét is. Nagyon nagy érzékenységgel hallgattak meg, számos ember személyesen jött hozzá utána kifejezni, hogy megrendítette őket a beszámoló.

A konferencián markánsan megjelent a német mellett a többi országban zajló munka. Ez nagyon nagy áldást hozozott magában. Jó volt barátságokat kötni szerb, moldáviai, litván, román vezetőkkel, akik hazájukban koordinálják a Menetelés munkáját és az antiszemitizmus elleni lelkiismeret ébredését. Számomra különösen a litván fiatalembert volt megrendítő megismerni, hiszen a TJCII égiszte alatt jártunk abban a Litvániában, ahol a holokauszt a zsidó közösség 97%-át elpusztította.

Örülünk, ha Magyarországon is állandóbb jelenléte lenne a Menetelés az Életért mozgalomnak, ezért tenni szeretnénk a közeljövőben.

Simonyi Andrea

KÖNYVISMERTETŐ

Eddy de Wind: Auschwitz, végállomás

Bármennyire is rémes belegondolni, de még az irodalomnak is két műfaji kategóriát teremtett a vézskorszak: holokauszt-irodalom és Auschwitz-irodalom – ezek részben átfedik egymást. (A tudományos igényű művekre most ne térjünk ki.) Bár elmúlt már háromnegyed évszázad a táborok felszabadítása óta, még mindig születnek újabb művek, napvilágra kerülnek elfelejtett vagy épp ellenkezőleg: eltemetett emlékek.

A könyvek egy része visszaemlékezés, és a legerősebb impulzusokat örökíti meg, kínzásokat, az értelmetlen munkát, a végeláthatatlan appeleket. Ritka kivétel is akad (pl. Királyhegyi Pál emlékei), de persze nem ez a jellemző. Ezt csak azért vezetem előre, mert a holland **Eddy de Wind** minden tekintetben elűt az eddig megismert beszámolóktól.

Már a könyv megszületése is rendhagyó: a szerzője fogoly volt, valószínűleg szerencsés helyzetű, és bár mindenféle mocskos és pusztító munkát is bízták rá, egy idő után egyetemi tanulmányai alapján felcserélte szolgálót végzett. De ennél még furcsább szerencse is megesett vele: a felesége, aki vele együtt került a táborba, a közelében lévő épületben volt. És még találkoztak is. A legfőbb szerencse pedig, hogy a tábor felszámolásakor elrejtőzött, és maradt papírokra, használt füzetlapokra kezdte írni ezt a regényt. Magáról, magukról írta, saját figuráját egy Hans nevű alakban örököltette meg. („Nem voltam képes egyes szám első személyben elmondani.”)

A könyv elkészült, és a hatvanas években Hollandiában meg is jelent, de ott nem túlzottan érdeklődtek a túlélők – mert ő is, a felesége, Friedel is túlélte – története iránt. Aztán megjelent angol fordításban, és most, sok év után a világot körbejárja ez a szinte egyidejű tudósítás.

A rémisztő kísérletekről csak közvetett információkat kapunk (az is épp elég), de ami megrendítő: maga a tábor működése. A nagy bűnösökről, a Nürnbergben vagy később elítéltekről mindenki tud, de a gépezet kis csavarjairól és a tábor valóságos hétköznapjairól talán először kapunk képet. A hatalmas apparátussal, jobbára szervezeten lebonyolított deportálásokat után itt a totális fejtelenséget tapasztaljuk meg. A hatalom (valójában a hatalmaskodás) piramisszerűen oszlik meg; a táborparancsnok a közvetlen beosztottjaival ordít, azok egy szinttel lejjebb durvaskodnak, és így megy lefelé, a bűnözők, a politikaiak szintjén át a legvédtelenebb zsidókig.

Eddig talán csak egyszer láttam, nyomokban – szintén Királyhegyinél –, hogy az ügyeskedés, az étellopás, a csereberélés (a könyvben „organizálás”) életmentő lehet, vagy legalábbis meghosszabbítja pár nappal az életet. De azt még sehol sem érzékeltem ilyen tisztán, hogy miképp aljasul el, aki csak egy morzsányi hatalomhoz jut, miképpen mutatkozik egy alacsonyabb beosztású tiszt egyszerű tömegjártó gépnél, aki „egyszemélyes léptékben” ellágyult szívű, és kedvezményt ad Hansnak, hogy meglátogathassa a feleségét.

Egy pillanatig sem akarom felmenteni az illetőt, és De Wind sem teszi. Csak felismeri és megmutatja, hogy akiket idevezényeltek, nem mind voltak meggyőződéses, véresszájú nációk – ez persze nem csökkenteni bűnösségüket.

Zavarba ejtő Eddy de Wind könyve. Sokan eltollják maguktól, nem akarják kinyitni a szelencét, melybe a múlt fekete árnyai vannak zárva. De erősen ajánlom a túlélők harmadik generációjának, az unokáknak. Olyan képet kapnak, amelyet az a szemtanú írt, aki túlélni akart, hogy szabadon élhessen szerelmetes feleségével, és beszámolhasson utódainak a látottakról, átéltékről.

A könyvről számos kérdést válaszolt meg a szerző meghívott fia, **Melcher de Wind**. A mű budapesti bemutatóját az Élet Menete szervezte, s az eseményre néhány ezüstkori túlélőt is meghívtak. **Szalay-Bobroviczky Vince** helyettes államtitkártól hallottuk a hivatalos álláspontot, mely szerint a kormány mindent megtesz az antiszemitizmus ellen, hogy a szörnyűségek ne ismétlődhessenek meg. Távozása után tudott csak hozzászólni **Gera Judit** egyetemi tanár (ELTE Néderlandisztika Tanszék), aki lényegesen hitelesebb módon sorolta fel, hogy a szavakban kinyilvánított jó szándékkal szemben a gyakorlat egészen más, sőt maga a kormányzat is kerüli a rasszizmus elleni tényleges harcot.

BJI

Tájékoztató gyógyszer- és MRI-támogatásról

Továbbra is igényelhető támogatás az átlagosnál drágább gyógyszerek beszerzéséhez és magánjellegű MRI- (mágneses rezonancia) vizsgálat elvégzéséhez, szociálisan rászoruló betegek részére. Ez a támogatás magánjellegű és egy-egy alkalomra szól, tehát nem folyamatosan hosszabb időre. Igényelni kortól függetlenül lehet, az ország bármely részéből.

Részletesebb információk:

Gyógyszertámogatás

Az „átlagosnál drágább” megjelölést az igénylő jövedelméhez viszonyítva értjük. Tehát mondjuk az 5000 forintos gyógyszerár annak tekinthető egy példának 100.000 forintos nettó munkabér vagy nyugdíj mellett. A gyógyszer-támogatás összegének felső határa nincs rögzítve, tájékoztatásul közöljük azonban, hogy az eddigi gyakorlatban 50.000 forint volt az 1 igénylésre nyújtott legnagyobb támogatás.

A támogatás egy adatlap kiállításával igényelhető, amelyhez a következők mellékelendők:

- havi jövedelemigazolás az igénylőről és az esetleg közös háztartásban élő más személyről,
- orvosi igazolás az átlagosnál drágább gyógyszer megnevezéséről és szükséges mennyiségéről, maximum 1 hónapra,
- gyógyszerári igazolás a gyógyszer beszerzési áráról.

MRI-támogatás

A támogatást olyan magánjellegű MRI-vizsgálathoz lehet igényelni, amely rosszindulatú daganat gyanújának tisztázására szolgál, és amelyet az állami egészségbiztosítás csak túl késői időpontra tud vállalni. Igénylés előtt ajánlatos lehetőleg több magánclégnél érdeklődni, mert lényeges különbségek vannak mind a vállalt határidőkben, mind az árakban.

Az említett jövedelemigazoláson kívül az igényléshez mellékelendő a betegséget igazoló orvosi lelet, valamint a szakorvos által kiállított MRI-beutaló másolata.

Megjegyezzük, hogy a hozzánk beérkezett valamennyi adatot az előírt titoktartással kezeljük.

Egyéb felvilágosítás, valamint az igényléshez szükséges adatlap a következő telefonszámon kérhető: (06-1) 321-3497, leginkább az esti órákban.

Támogassa adója 1%-val Alapítványunk működését!

A változás veled kezdődik!

A tavaly felajánlott 217 281 forintot az Embermentők tiszteletére állítandó köztéri emlékművünkre fogjuk fordítani.

Adószámunk: 18184053-1-41

Politika, közélet, szerelem

Kulcsár István új könyve

Zsidó ember – azt hiszem – 1945-ről és az utána következő fordulatokról ilyen bájos, érdekes, izgalmas könyvet aligha olvashatott – hogy is mondta Királyhegyi Pál? – az utóbbi 200 évben. Aki túlélte a gettókat, a lágereket, hát most újra visszaidézheti azt a zűrzavaros, de egykor csodálatos néhány évet, amit a friss szabadság hozott nekünk, sőt az unokák nemzedékének is, mert **Kulcsár István** *Nem ezt ígérték!* című könyve pontosan ezt kínálja.

is, amikor népszerű színészek utánnozták, de ahogy hivatali pályafutása véget ért, azonnal könyveket kezdett írni: memoárokat, szakmai iratokat, míg a végén krimiket (Gyilkosság a Magyar Rádióban, Dzsihad a Dunaparton), most pedig itt van ez a történelmi korrajz, ezzel a – kis megszorítással – „regénynek álcázott” műfajjal.

A recenzens egyik ámulatból esik a másikba, mert Kulcsár összegyűjti és személyessé teszi a kor (1945–1949) teljes budapesti anek-

kor 1947-ben Tito marsall megérkezése Magyarországra. Díszpompával fogadják, a névsorból csak Rákosi Mátyás hiányzik, talán mert ő már pontosan tudja: Sztálin rövidesen teljesen szakít a jugoszláv pártvezérrel, és ő már nem kívánja magát kompromittálni a láncos kutyával.

Csakhogy a pályaudvaron a Titót fogadók között ott van egy zsidó orvos, akit a magyar és német nácik Borba deportáltak a kő- és rézbányákba. Az orvost a partizánok később kiszabadítják, ő pedig rövidesen a jugoszláv vezér gyógyítója lesz. És a barátja. A doktor úr Belgrádból a háború után hazajön. De amikor Tito éppen Pestre érkezik, a külügy kideríti, hol érhető utol, és kiviszi őt a pályaudvarra. Tito amikor a vonatból kiszáll, meglátja régi barátját, és már nem a magyar kommunista vezérekkel tárgyal, nem a politikai elit tagjaival beszélget, hanem az orvossal, régi kezelőjével és küzdőtársával.

Tito látogatása után egy héttel a doktort persze letartóztatják, és csak négy év múlva szabadul az ÁVH börtönéből.

Akárhogy is, Kulcsár történetei a magyar história igaz lapjairól kerültek át a remek korrajz oldalaira. Aki tehát árnyaltabban, pontosabban szeretné megtudni, hogyan kezdődött és a Rajk-perig hogyan folytatódott az új Magyarország sorsa, az jól teszi, ha elolvassa kollégám minden bizonylaton korszakokon átívelően értékes könyvét. (*Atlantic Press Kiadó, 2020.*)

Benedek István Gábor

Összességében felhőtlen tanulást, a romok alól is felcsillanó, aranyló rögzöket, bölcs humort, de leginkább a történelem megélését.

Kulcsár István évtizedeken át élvonalbeli újságíró volt, riporter, rádiós, televíziós, sőt, olykor kabaréhős

dotakincset, mulatságos és korszerű eseményeit. Feltűnnek nála dizzők, zongoristák, művészek, vetkőztetők és betörők, és természetesen politikusok is minden pártból.

Bevallom: legkedvesebb történetem – a töbttucatnyi közül – az, ami-

Rovarokként ábrázolják a zsidókat a belga fesztiválon

A szervezők szerint ők mindenkiből karikatúrát csinálnak, ezért nem hajlandók változtatni a zsidókat gúnyoló jelmezeken sem.

Tavaly is nagy botrányt kavart a belga Aalstban megrendezett fesztivál az antiszemita figurák miatt. Akkor a zsidó figurák hatalmas pénzeszsákokkal vonultak az utcán. Idén rovarlábakat illesztettek ortodox zsidók ruháját imitáló jelmezekhez, és az „engedelmeskedj” feliratot írták ki a ruhájukra, olvasható a jta.org-on.

Egy másik csoport nagy, kampós orrot viselt és hárdi zsidó ruhát tiltakozásként. És a következő feliratokkal vonultak fel: „szabályok a zsidópártbizottságnak”, „ne hergeld a zsidókat”, és „semmiképp ne mondd el az igazat a zsidókról”.

A felvonulást több ezer néző látta, közülük is sokan hárdi zsidó jelmezt viseltek.

Rudi Roth, az antwerpeni Jood Actueel zsidó lap újságírója szerint idén még több antiszemita felvonuló volt, mint tavaly, holott akkor már több következménye volt az antiszemita figuráknak. Az UNESCO például emiatt nem engedélyezte, hogy a fesztivál a világörökség részét képezhesse. Az izraeli külügyminiszter, **Jiszraél Katz** pedig azt mondta, az ilyen esemény gyűlöletes, és be kellene tiltani. Hírességek visszamondták közös fellépésüket az aalsti polgármesterrel, aki védelmébe vette a jelmezeket.

Joel Rubinfeld, a belga Antiszemitizmus Elleni Liga elnöke azonban elítélte az eseményt, mondván, hogy a náci megszállás óta nem volt jelen ilyen nyílt antiszemita megnyilvánulás.

„Aalst nevét most az antiszemizmussal köti össze a világ” – mondta Rubinfeld, aki szerint ez részben annak köszönhető, hogy a polgármester nem tesz ellene semmit.

Kibic

Ő Boni, a Mazsihisz robbanószer-kereső kutyája

A Mazsihisz rendezvényein, a Dohány utcai zsidó múzeumnál, a zsidó fesztiválokon és más eseményeken az elmúlt hónapokban már sokan láthattak egy német juhászkutyát, amint vidáman szaglászik a látogatók körül. Boninak hívják, és vidámsága ellenére komoly feladatot lát el: robbanóanyag-felderítő kutya. **Chikán-Sonne Zoltán**nal, a

szóban főhősünket – pontosabban főhősnőnket.

Boni két éves német juhászkutya, tavaly állt szolgálatba a Mazsihisznél, de előtte szigorú válogatáson, szűrőn ment keresztül. **Chikán-Sonne Zoltán** azt mondja, hogy körülbelül húsz kutyát vizsgáltak meg, mire Bonit kiválasztották, hiszen egy ilyen munkát ellátó állat esetében nemcsak a fizikai állókép-

mindenesetre elárulja: amikor Boni körbeszaglász minket a Dohány utcai zsinagóga előtt, akkor valójában a kedvenc labdája után kutat, természetesen jutalomfalat érdekében.

Gál János felhívja a figyelmet arra is, hogy mind a légi közlekedésben is tevékenykedő Power Shieldnél, mind a Mazsihisznél szinkronban kell lenni a hatósági elvárásokkal és követelményekkel, hiszen a robbanóanyagok birtoklására, kezelésére szigorú szabályok vonatkoznak. Ez az oka annak, hogy a hatósági szabályozást tekintve szorosra együttműködtek a felettes szervekkel, továbbá rendszeresen ellenőrzik és vizsgáztatják a robbanóanyag-maradványt azonosító kutyák tevékenységét.

S hogy fontos-e, hogy egy ilyen keresőkutya feltétlenül marcona kinézetű, „katonás” küllemű négylábú legyen? A képzés vezetőjétől megtudom: vannak olyan szakmai nézetek, amelyek szerint az ilyen tevékenységek ellátására egy aranyosabb, simogathatóbb, kedvesebb benyomást keltő fajtát, például spánielt kellene választani. Egy spániellel szemben ugyanis az emberek inkább barátságosabbak és nyitottabbak. Ám a másik vélemény azt mondja, hogy az ilyen munkát végző kutya megjelenésének önmagában is visszatartó erővel kell bírnia, azaz a környezete felé biztonságérzetet kell sugározni.

Habár Boni a külső megjelenését tekintve nem éppen a cuki ölelek kategóriájába tartozik, tőle nem kell tartani: vidám és emberszerető kutya. Igaz, nem tanácsos egyetlen Mazsihisz-rendezvényre sem gyanús anyaggal érkezni, mert Boninak nemcsak a szaglása, de a kitarása is rendkívüli: ha rajta múlna, akkor ő képes volna napi tizenkét órában is „játszani”. Ennek a vidám négylábúnak köszönhetően a magyar zsidó közösség nagyobb biztonságban van, mint korábban. Ha minden jól megy, s bírja erővel, akkor Boni még legalább nyolc-kilenc évig szolgálatban lesz – ha meglátják, nyugodtan simogassák meg. Hálás lesz érte.

Kácsor Zolt/Mazsihisz

Fotó: Szentgyörgyi Ákos

Mazsihisz oktatási vezetőjével és Gál Jánossal, a Power Shield Zrt. kutyakiképző szakemberével beszélgettünk róla és felelősségteljes munkájáról.

Soha nem értettem, hogy a robbanószerkereső kutyákat mivel lehet rávenni erre a foglalkozásra – a kábítószerek után vizslató kutyák betanításának technikájáról volt ugyan elképzelésem, de arról nem, hogy egy dinamitot, amit nem lehet megenni, miért is keresne meg egy kutya. Szerencsére a szakemberekkel beszélgetve megtudtam a nagy titkot, el is árulom, de előtte hadd mutassam be pár

ség fontos, hanem az is, hogy okos, tanulékony és barátságos legyen. Boni márpedig éppen ilyen.

Gál János helyetteszi a laikus közvéleményben elterjedt nézeteket azzal kapcsolatban, hogy Boninak és az őt irányító szakembernek mi a munkája. Mint mondja, nem tűzszerekről és nem is bombakeresőkről van szó, hanem az esetleges veszélyforrásokat megelőző kutatásról. A kiképzés során modulrendszerűen ismertetnek meg a kutyával úgynevezett robbanóanyag-csoportokat – de biztonsági okok miatt ennél részletesebben nem beszélhet a kiképzésről. A nagy titkot

Goldmark kórus

Az Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem Goldmark Kórusa hangversenyt tart

fennállásának 50 éves évfordulója alkalmából

2020. március 29-én (vasárnap) 16 órai kezdéssel

Helyszín: Goldmark Terem

Cím: 1074 Budapest, Wesselényi u. 7.

Az esemény fővédnöke Heisler Andor, a Mazsihisz elnöke

A hangversenyen a Goldmark Kórus és szólóénekesek közreműködésével zsidó liturgiai és népdalok hangulatos szívalnak meg.

Műsorunkban fellépő művek szerzői:

Samuel Almann, Ádám Előd, János Dunaújváry, Király László, Louis Lewandowski, Salomon László, Franz Schubert, Salomon Sulzer

Szólísták:

Biczó Tamás, Hegedűs Gyula utcai zsinagóga főkantora
Cser Erzsébet
Király László, a Dohány utcai zsinagóga főkantora
Kéval Zsuzsa

Zongorán kísér:
Zoltán Zoltán

Vezényel:
Ádám Mária

Műsorunk támogatója a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége

A belépés díjtalan.

IZRAELI SZÍNES

Kéthetes házi karantén vár mindenkire, aki belép Izraelbe

Izraelben minden külföldről érkezőt kéthetes házi karanténra köteleznek – jelentette be Benjámín Netanjahu miniszterelnök. Emiatt máától csak azokat a külföldieket engedik belépni az országba, akiknek van izraeli tartózkodási helyük, ahol meg tudják oldani a kéthetes házi karantént.

A döntés miatt hamarosan háromezer izraeli nem hagyhatja majd el az otthonát, de a Guardian szerint már most nyolcvanezer vannak önkéntes karanténban az országban, ahol már eddig is a világ legszigorúbb intézkedéseivel válaszoltak a koronavírus terjedésére.

Egyes vélemények szerint a minden országra kiterjedő döntés mögött az állhat, hogy az izraeli vezetés nem akarta felbosszantani közeli szövetségeseit, az Egyesült Államokat és elnökét, Donald Trumpot. Izrael ugyanis már korábban is több mint egy tucat ország esetében kötelezte a beutazókat karanténra, az amerikai fertőzések miatt pedig egyre nőtt a nyomás, hogy az USA is kerüljön fel a listára. A helyzetet úgy oldották meg, hogy a világ összes országára kiterjesztették a szigorítást.

A mostani döntésnek súlyos hatása lehet az izraeli gazdaságra, és gyakorlatilag lenullázhatja az országba érkező turizmust. Az izraeli tőzsde hétfőn 6,5 százalékot esett, és rekordot döntött a napi forgalom, elsősorban a pánikhangulat miatti eladások miatt. Izraelben jelenleg 42 koronavírus-fertőzöttet tartanak nyilván.

Ultraortodox újoncok a hadseregben

A Kan közszolgálati műsorszóró riportját követően az Izraeli Védelmi Erők bejelentette, hogy vizsgálatot indított a hadseregbe bevonuló ultraortodox újoncok valóságának ügyében.

A katonaság szerint Aviv Kochavi vezérkari főnök a vizsgálat lefolytatásával Roni Numa vezérőrnagyot bízta meg. A közelmúltban nyugdíjba vonult Numa feladata lesz meghatározni az ultraortodox besorozottak helyes számadatait a 2011–2018-as évekre is.

A riport szerint az izraeli hadsereg éveken át hamis számokat tett közzé az ultraortodox közösségekből a hadsereghez csatlakozó személyek számáról, néha megduplázva vagy megtriplázva a valós adatokat, ezzel látszólag közelebb hozva a számokat a törvény által meghatározott kvótához.

A hadsereg nyilatkozatában kijelentette, hogy határozottan elutasítja azokat állításokat, miszerint a megnövekedett szám összehangolt erőfeszítés volt a törvényhozók és a nyilvánosság megtévesztésére; az adatok helytelensége mögött annak meghatározása áll, hogy ki tekinthető ultraortodoxnak.

A hadsereg szerint kezdetben

megengedett volt beleszámítani azokat, akik legalább két éven át tanultak egy ultraortodoxként azonosított iskolában, és azokat is, akiket a kalkulációk során úgy ítélték meg, hogy ultraortodox életmódot folytatnak. Később viszont csak az első kritériumot teljesítők számítottak a törvény szerint az ultraortodox kategóriába.

A katonai szöveg nem részletezte, hogy a hadsereg pontosan mit ért ultraortodox életmód alatt.

A Kneszet Külügyi és Védelmi Bizottsága, melynek megbízott vezetője Gabi Askenázi ex-vezérkari főnök (Kék-Fehér), szintén bejelentette, hogy összeül megvitatni a megnövekedett számok jelenségét, meghívva a katonaság és a védelmi minisztérium képviselőit.

A katonaság szerint a helytelen számokat egy belső felülvizsgálat során fedezték fel, és azonnal felhívták rájuk Kochavi figyelmét.

„Az állítás, miszerint az ultraortodox besorozási számadatok kitalációk, helytelen”, nyilatkozta a hadsereg. „Az első áttekintés rámutatott, hogy eltérések mutatkoztak a számítási folyamatban, de ennek forrása semmilyen formában és módon nem egy arra irányuló széles körű kísérlet volt a hadsereg részéről, hogy megtevésszen a számokkal.”

Aviv Kochavi vezérkari főnök az izraeli hadsereg háromnapos váratlan hadgyakorlatán 2018. februárban

Fotó: Izraeli Védelmi Erők

Az Izraeli Védelmi Erők Személyzeti Állományának Igazgatósága által kikalkulált hibás számokat minden évben elküldték a vezérkari főnöknek, a védelmi miniszternek és minden egyéb releváns kormányzati szervnek, és közzétették a hivatalos jelentésekben.

A Kan-jelentés szerint, amely nem idézett forrást, a hadsereg a 2011–2017 közötti időszakban az ultraortodox besorozottak listájába foglalt olyanokat, akik nem voltak ultraortodoxok, néhány közülük még vallásos sem. 2011-ben például a katonaság 1200 újoncra számolt be, miközben a tényleges szám 600 volt. Azóta pedig hamisan növeli a létszámot, hogy úgy tűnjön, folyamatosan emelkedik. 2017-ben a tényleges szám 1300 volt, de az ultraortodox besorozási osztály 3070-et jelentett.

Az ultraortodox zsidók körülbelül 10%-át képezik Izrael népességének, a zsidó törvények szigorú értelmezésének betartása szerint élnek életüket. Sokuk a katonai szolgálatot a fiatalok elcsábításának tekinti, amivel elhagyják az imádkozás és a vallási tanulmányok zárt világát.

Évtizedes vita tárgya, hogy vajon a fiatal ultraortodox férfiaknak, akik szemináriumokon tanulnak, kötelezővé tegyék-e vagy sem a katonai szolgálatot, mint ahogy az kötelező az izraeli zsidó lakosság többi részének.

A 18. életév betöltése után a férfiaknak két évet és nyolc hónapot kell szolgálniuk a hadseregben, míg a nőknek két évet.

2017 szeptemberében a Legfelsőbb Bíróság eltörölte a vallásos tanulmányokat folytató ultraortodox férfiakat a katonai szolgálat alól mentesítő törvényt, mondván, hogy alássa a törvény előtti egyenlőség elvét.

A döntés felvetette annak lehetőségét, hogy rákényszeríthetik őket a szolgálatra, ami súlyos politikai és társadalmi következményeket vonna maga után. A bíróság azonban egy évre felfüggesztette határozatát, lehetővé téve a kormánynak egy új törvény előterjesztését. A kabinet többször is halasztást kért, legutóbb a választások miatt. Az új koalíciónak, ha végre megalakul, új tervvel kell előállnia.

Az ortodox törvényhozók javaslata szerint katonai szolgálat alóli mentességet kell nyújtani minden olyan izraeli számára, aki a tóra tanulmányozására törekszik. „Ezen záradék célja annak tisztázása, hogy a tóratanulmányok nem egy adott szektorhoz tartoznak, és nem korlátozódnak az ultraortodox közösség férfiakra és tóratudósaira. Ennek következtében a jelen törvényjavaslat megköveteli, hogy a védelmi miniszter biztosítsa a szolgálat elhalasztásának lehetőségét mindenki számára, akinek szándékában áll jelentős időre elkötelezni magát a tóra tanulmányozására.”

Az április 9-i választásokat követően Benjámín Netanjahu miniszterelnöknek nem sikerült május 29-ig elsimítani a Jiszráel Beitenu és az ultraortodox pártok közötti vitát a besorozási törvénytervezet kapcsán és kihirdetni az új kormányt, a képviselők pedig megszavazták a Kneszet feloszlását.

A szeptember 17-i választásokon a Beni Gánc vezette Kék-Fehér 33 székert nyert, eggyel többet, mint Netanjahu Likud pártja. A Jiszráel Beitenu pedig ötrel nyolcra növelte képviselői számát.

Liberan koalícióhoz való csatlakozásának továbbra is egyik feltétele az ő védelmi minisztersége alatt megfogalmazott ultraortodox besorozási tervet mindennemű változtatás nélküli elfogadása.

ujkelet.live

Gumiszalag oldaná meg a PET-palackok újrahasznosítását?

Egy francia–izraeli vállalat szerint egy gumiszalaggal lehetne megoldani a nagy mennyiségű műanyag palack újrahasznosításának problémáját.

Gyakran mondják, hogy szükség szüli a megoldást, de mi a helyzet az egyszerűséggel? Az Ellen MacArthur Alapítvány szerint 2050-re több PET-palack lesz a világon, mint amennyi hal, ha a mostani szemétermelési trend folytatódik. Valójában csupán a műanyag palackok 14%-a kerül újrahasznosításra, írja a Jpost.com.

Egy francia–izraeli vállalat, az Ecoams Planet azonban állítja, hogy a reciklálást nagymértékben megkönnyítheti egy Bakbuk nevű gumiszalag. Ha ezt a szalagot a műanyag palack egy bizonyos részére tekerik, annak segítségével sokkal könnyebb a fogyasztó számára összepréselni a terméket az eredeti méret akár 80%-ával kisebbre. Így ritkábban kell kidobnunk vagy szelektív hulladékgyűjtő helyre szállítanunk a szeméret.

A gumiszalag mindenféle PET-palackon használható. „A Bakbuk forradalmasítja az újrahasznosítást a fogyasztó számára, egyszerű, hatékony, együttdé csökkenti a szemét mennyiségét, a szállítási és az összepréselési költségeket”, mondta Morris Amsellem, az Ecoams Planet ügyvezetője.

A cég most tárgyalásokat folytat a legnagyobb italgyártó cégekkel, hogy az általuk kifejlesztett gumiszalaggal együtt értékesítsék a termékeiket.

Az Ipsos kutatóintézet felmérése szerint a fogyasztók 91%-a mondta azt, hogy hasznos lenne, ha a nagy italos palackok méretét 75-80%-kal tudnák csökkenteni. A megkérdezettek 69%-a akár egy kicsit többet is hajlandó lenne fizetni azért, hogy ezt megtehesse.

Kibic

Biztos, hogy jól működik az izraeli demokrácia?

A legjobb érv a demokrácia ellen egy ötperces beszélgetés az átlagos választóval (Sir Winston Churchill)

A demokrácia a görög démosz, nép szóból származik. Marmost felvetődik a kérdések kérdése: a nálunk, Izraelben összegyűlt, felerész afroázsiai eredetű, másik felében a kelet- és közép-európai diktatúrákban szocializálódott néphez mennyire „passzol” az Angliában, az Egye-

net arról szól, hogy a derék mesterember nagyon törekszik a polgármesteri székre, amit el is ér, és végül – tönkreteszi a várost.

Ki választ Izraelben és kit? A szavazók hány százalékáka rendelkezik legalább alapvető ismeretekkel, hogy felfogja Izrael Állam valós érdekeit gazdasági, politikai, biztonsági téren? Közülük hányan ismerik a Tánáchot, egyáltalán hányan ismerik ezt a héber rövidítést, amire hivatkozással élünk itt? (Függetlenül attól, hogy a rabbinátus kit mennyire ismer el zsidónak.)

Hányan szavaznak azok közül, akik évtizedek óta itt élnek, dolgoznak, katonáskodnak, évtizedekig szolgálnak műlumban (tartalékos behívások évente, háborúban „cáv smone” – azonnali behívó) és akik „chuc láárecben” – Izraelen kívül – is Izraelt tekintették hazájuknak és tanultak héberül?

És hányan dobnak az urnába borítékot külföldön, távoli országban rögzült vallásos vagy ateista, bal- vagy jobboldali politikai attitűdökkel, amelyeket átültetnek az itteni, számukra jórészt ismeretlen világba – és szavaznak, döntenek a maguk és valamennyiünk jövőjéről.

Itt és most nem említem az állampolgárok ötödét kitevő, milliós arab kisebbséget, sem az ultravallásos polgárokat, akiknek egy része nem is szavaz, mert nem ismeri el a „cionista államot” (zsidó államot csak a Messiásnak lenne szabad létrehozni), de többségük – százezres nagyságrendről van szó, arányuk a lakosságban folyamatosan nő – a saját szűk érdekeiket képviselő pártokat juttatják a Kneszetbe.

Vajon a megválasztott vezetőnek – legyen az bárki – mindez megfordul a fejében?

Halmos László

Szavazófülke valahol Izraelben

sült Államokban, Hollandiában, a skandináv államokban évszázadok óta bevált demokrácia?

És meddig fog működni az elhispanosodó, elnégeresedő (bocsánat: afroamerikanizálódó) Egyesült Államokban, ahol a fehér újszülöttek már évek óta kisebbségben vannak, vagy a tízmilliós muzulmán lakosságú Nagy-Britanniában vagy Franciaországban? Vagy a történelmi közelmúltig feudális urak által uralt Magyarország, Romániában és attól keletebbre-délebbre?

Élt egyszer, vagy kétszáz évvel ezelőtt, egy norvég szerző, aki egy személyben teológus és filozófus is volt, bizonyos Ludvig Holberg. Ő alkotta meg a Politikus csizmadia alakját vígjáték formájában. A törté-

Oláh János: Kicsi zsidó-magyar vademecum

A mai olvasónak legfeljebb a vademecumot kell talán magyarázni: a két szóba írt latin kifejezés azt mondja, Jer velem!, magyarul: bevezet valamely tudományokba. (A hasonló nevű fogkrém csak útitársnak ajánlkozik...)

Amint a címből is sejthető, a múltban már járatos (és a múltbeli utazásra készülő) olvasó a célközönsége **Oláh János** könyvecskéjének. Az ORZSE professzora rövid címszavakban foglalta össze azokat a szavakat, kifejezéseket, amelyek leginkább nélkülözhetetlennek tekinthetők, akár a vallásról, akár a kultúráról, akár a közösségi szervezetekről tudni illik – vagy célszerű. Olcsó lenne azt mondani, hogy Ádám-Évánál kezd, pedig tényleg. És értelem szerűen (valamint ábécérendben) a zsinagóga címszögig jut el.

A szóanyag igen jelentős része az emlék-, gyász-, bőjt- és nevezetes napok, az imák, az ezekhez kapcsolódó, csak héberül említett és használt kifejezések köréből kerül ki – ezzel például azoknak is segítség lehet, akik a magyar–izraeli családi kapcsolatok felfrissítésére készül-

nek. Vagy betérni. (Ugyanebben a körben hasznosíthatók a hagyományos zsidó ételek leírásai is.)

Igen izgalmas (a nyelvésznek), hogy Oláh professzor a legkorszerűbb szótárszerkesztési módszert alkalmazza, s a Vademecum ebben eltér minden korábbi hasonló műtől.

Az egyes címszavakhoz – ha szükséges – magától értetődően megadja a héber magánhangzó-jelölés alakot, sőt az etimológiai értelmezést is. A kereszthivatkozások természetesen segítenek, hogy például az esküvőhöz megtaláljuk az összes szükséges törvényt, jogszabályt, hagyományt, a ceremónia részleteit, de még az alkalmas nap kiválasztását is. És ez még mind nem elég. Mivel itt, Európa szívében ahány közösség, annyi dialektus: a kifejezés askenázi és jiddis formáját is jelzi a mű.

Apropó: jiddis nyelv(járás). Elégé közismert, hogy a mai szleng (lásd még: csibésznyelv, tolvajnyelv) szóanyagának nem csekély része az előző századforduló „Király utcai” szókincséből szivárgott át – nélkülük egy sor klasszikus vicc nem is lenne érthető –, és a szerző elegánsan bevonja ezeket is, s meg is magyarázza, hogy az eredeti jelentés az idők során megváltozott (héder, écesz, hóhem, srác, sóher...)

A könyvecske széles merítéséhez tartozik, hogy részletesen mutatja be a hazai zsidó szervezeteket, a nyomtatott és digitális sajtótermékeket – elfogultság nélkül – a honlapok önbemutatóját idézve. Bár a professzor előszavában azt írta, kevés lábjegyzetet csatol, azért az érdeklődő talál ebből is eleget, ha utánanézne valaminek...

A szerző fontosságát és elismertségét jelezte az is, hogy a könyvet **Schöner Alfréd** főrabbi mutatta be az Írók Könyvesboltjában. A bemutatóhoz kapcsolódva **Nógrádi Gergely** főkántor elénekelt a Jedid nefes című, közkezdelt zsidó éneket, zárásként pedig elhangzott az Ádon olám is. A meglepetést tetézte, hogy **Fekete László** főkántor, aki csak nézőként ült be az eseményre, Nógrádi szíves invitálására bekapcsolódott és adta a basszus szólamot.

BJI

Mojzes Ivrat rovata Szavak göröghonba 2007 nyarán

mikor ezt olvasod, már túl vagy mindenem.

nem is azért írom, mert választ várok, hisz amit mondhatok oly kevés, választ sem érdemel.
nem is azért írom, hogy tudjad gondolok rád, rátok, hisz mindezt úgyis jól tudod,
és végül nem is azért írom, hogy vigasztaljalak,
hisz a vigasz búcsú, és vannak dolgok, melyektől sose búcsúzhatsz,
hisz a vigasz felejtés, és vannak dolgok, melyek sose felejthetők,
hisz a vigasz enyhülés, és vannak dolgok, melyeknek fájdalmát mindig érezzük.

azért írom,
hogy felidézsem a rettegő bentiek, és a tehetetlen kintiek közös fájdalmát,
hogy felidézsem, ha pusztul világunk, a képzeletbeli sorban ott a helyem,
hogy felidézsem az elmúlt idők pusztulását és szégyenét.
nem másnak,
csak magamnak.

szégyellem, hogy ott lenni nem tudok, bár tudom, tenni úgyse tudnék,
s ez önmagában szörnyű,
hisz berohanni tűzbe, üvöltve, s menteni,
ha nem is életet,
csak egy darab fát, egy széket, egy ókori szelencét
már megkönnyebbülés;
ott voltam, s tettem valamit.

nem mentséggként mondom,
hisz nem összemérhető,
de pusztulás itt is van elég.

a szép szál legények
fekete ingben, fekete sapkában, sávós karszalaggal
itt parádézna már ablakunk alatt,
a borzalmas eszmék már itt tanyáznak,
a félelmek és dühök pedig már agyunkat feszítik,
persze mondják, csak néhányan vannak ők,
s nagyobb a hangjuk, mint a számuk,
ám a megszokás, a kínos félrenézés,
leendő gyávaságunk szégyene
tán borzasztóbb,
mert miénk,
mint hajdan volt őseink kínjának emléke,
mert ez a mi csendes pusztulásunk.

elégni tűzben, mely műholdról is jól látható
borzasztó, de velünk sír a világ,
kerülni a terpesztett legényt buszon, vagy járdán,
csak megvetésre méltó.

mondom és mondom
magamnak,
s százszor is,
mert alig bízok benne
képesek leszünk-e rá?
mert esendő létünk peremén
az „ember” névért mindenütt meg kell küzdeni,
szembeszállni a pusztító erővel,
legyen az természet, indulat, vagy ordas eszme,
„ez a mi dolgunk, és nem is kevés”.

A zsidókat védeni nem kell félnetek...

„Mert magam is ősmagyar volnék, s nem handlészidő, mint ahogy ti címezték mindenkit, aki különb, mint ti. [...] Menjünk vissza, szeretett úri véreim. Megöl itt bennünket a betű, a vasút, meg ez a sok zsidó, aki folyton ösztökél, hogy menjünk előre. Fel a sallanggal, fringióval, szentelt olvasókkal, kártyákkal, kulacsokkal, agarakkal, versenylovakkal és ősökkel! Menjünk vissza Ázsiába!...” (Ady Endre)

*

„A 19. század lerombolt minden gettót; kik újraképzésükön fáradoznak, tőlük megvonjuk tiszteletünket...” (Ernest Renan filozófus)

*

„Az antiszemitizmus korunk keresztény szellemének szegénységi bizonyítványa, egyúttal a keresztény felebaráti szeretetnek és a keresztény erő öntudatának hiánya.” (Jürgen Bona Meyer filozófus)

*

„A zsidókérdés felvetése évszázadunk gyalázata.” (Karl Blind német író, politikus)

*

„Megvalósulhat az egy akol és egy pásztor fogalma – a szabadság sokkal nemesebb, sokkal tisztább értelmében –, ha egyik felekezet testvérét látja a másikban...” (Tisza István)

*

Egykoron ha egy zsidó útlevelel át akarta lépni a habsburgi osztrák határt, leborotválták a szakállát. Volt ugyanis olyan uralkodói rendelet, amely előírta, hogy a zsidóknak tilos szakállt viselniük. Mit ad a sors és az uralkodói nagylelkűség? József császár ezzel szemben olyan szabályt alkotott, hogy a zsidóknak szakállt kell viselniük...

*

I. Ferenc császárról szól egy anekdota: a bécsi zsidó közösség küldöttségének azt mondta, hogy „én védeni fogom önöket, csak egy kéréssem volna: ne sokasodjanak...”

*

A magyar képviselőház 1885 februárjában „214 szóval 43 ellen” megszavazta a magyar zsidóság főrendiházi képviselőjét.

*

A liba teljes kihízása mindössze 10-12 napot igényel, s mája rendkívül nagyra nő – így kínálták anno a Márton-féle liba- és kacshahizáló ketrecet. Előnyös volt a gyártó szerint azért is, mert „nagyvárosi konyhában, szobában is kényelmessé teszi a tartást és a hizlalást. Működése egyszerű tapasztalaton alapul: minél több eledelt s minél kevesebb mozgást valamely állatnak, annál jobban hízik.”

*

„Amíg a hatóságok el nem határozzák, hogy a zsidó heccek rendezőit jövedelmi adó alá vetik, annak adják tanújelét, hogy az antiszemitizmus lényegét nem ismerik.” (Julius Stettenheim író)

*

„A pénzverde, a sókamarák és más állami hivatalok élére zsidókat és szaracénokat ne állítsanak.” (Aranybulla)

*

Werbőczy István jogtudós, ítélemester, királyi személynök, kodifikátor több zsidóellenes rendelkezést vett fel a Tripartitumba. Midőn meghalt, kegyelemből a budai zsidóság temette el...

Politzer Tamás

Elhunyt Celldömölk utolsó túlélője

Nagyon szomorú hír terjedt el pillanatok alatt a Dunántúlon, Budapesten, valamint Celldömölkön. 2020. február 25-én hajnali öt órakor az Örökkévaló magához hívta Kati néni, Sági Pálné sz. Singer Katalint. Kunszigeten született 1922. október 11-én, s Páparra járt iskolába. Szülei nagy szeretettel éltek Szanyban, ahol édesapja a családi ház közeli kis tejjüzemet vezette.

Az 1944 márciusát követő német megszállás után a sárga csillag viselésére kötelezett kis Kató és családját a csornai gettóba vitték. 1944 júniusában bevagonírozták, s először Sopronba, majd három éjjel, három nap alatt, embertelen körülmények között, víz és élelem nélkül Auschwitzba érkeztek.

A 22 éves lány hatalmas lelki erővel két évvel idősebbnek mondva magát, a felnőttek sorába került, így a családból egyedülként kapott esélyt az azonnali gázkamra elkerülésére. De még több erő – s valami földöntúli segítség is – kellett ahhoz, hogy egy szál ruhában, cipő nélkül, kopaszra borotvált fejjel, a fából készült barakk földjén fekvő, napi egyszeri csalánleveles élve, brómmal letompítva a krematóriumok tövében, öt hét után újra vagonba került, s három nap sáros szalmán fekvés után a Keleti-tengerhez vitték 4500-ad magával együtt – bunkereket ásní.

Ma már senki nem tudja, hogyan sikerült túlélnie a víz és az élelmiszer hiányát, hogy bírta a nehéz fizikai munkát, hogy tudta kikerülni a minden este zajló tizedeléseket. Az biztos, hogy ősz végére benne volt abban az ezer főben, akiket 1945. január 27-én szabadított fel a szovjet hadsereg. A 28 kilós, csont és bőr leány Mancsi

névű barátnőjét, akinek kisebesedett a lába, hátára véve kilométereken át cipelte, s megmentette a biztos pusztulástól. Leromlott állapotuk miatt hat hétig kórházi karanténba kerültek, ahonnan 1945. március 20-án már 30 kilósan indultak haza.

Lelki szemei előtt édesapja lebegett: talán lehet egy icipici esélye, hogy ő is túlélte az auschwitzi borzalmakat? Ez a remény még nem halt ki Katóból.

Édesanyja barátnője, Anna néni ápolta három hétig, míg egy kicsit rendbe jött. 1947-ben férjhez ment egy drága jó emberhez, Sági Pál agrónomushoz, akivel Nemeskocsban, majd később Celldömölkön teremtettek otthon – először csak maguknak, később imádtott lányuknak, Ilikének. A Kossuth utcai papír-írószer boltban lett üzletvezető, ahol kialakította a Dunántúli legjobban ellátott, nagy forgalmú kereskedelmi egységét. Nem is munkahely volt ez, hanem úgy működött, mint egy nagy család. A dolgozókat mintha a gyermekei lettek volna. Szerette, tanította, nevelte is a fiatalokat – közülük többen nála is laktak. Munkáját több magasrendű kitüntetéssel ismerték el.

Közben kialakult körülötte egy kis értelmiségi kör. Nagyon sok celldömölkinek segített vállalkozások elindításában, munkahelyek szerzésében. Minden kapcsolatát felhasználta, hogy támogassa a hozzá fordulókat. Egyre ismertebb és kedveltebb lett, meghatározó személyé vált városukban.

Rendszerezsen vett részt rendezvényeken, szívesen járt hangversenyre, színházba, javaslataival segítette a mindenkor vezető munkáját.

S a j n o s
1971-ben, 25
évi házasság
után elvesztette
szeretett férjét,
akinek emlékét
é l e t e b e n
őrizte. Örömet
már csak
szeme fényének,
Ilikének családja
jelentett számára.
Rajongásig szerette
unokáit, büszke volt
pálya- és párvalásztásukra.

Utolsó éveit dédunokái szepítették meg, akiknek nemcsak fényképeit mutatta meg szívesen, de büszke volt jólneveltségükre, és már korán megmutatkozó okosságukra, különleges tudásukra.

Amikor egészsége már nagyrészt ágyhoz kötötte, a MAZS alapítvány és a város Népjelölti Szolgálat gondoskodott arról, hogy a nap 24 órájában legyen gondozó körülötte. Mindamelllett a távolság ellenére családja is mindent megtett azért, hogy mellette lehessen. Mély szeretet, aggodás, sűrű találkozás és gondoskodás jellemezte kapcsolatukat egész életében. Fájdalmilag ellenére az utolsó napokig szellemileg teljesen friss volt. Elmondta, hogy jó lenne, ha mindenki megismerhetné, amit emlékezőseiben leírt, mert az az igazság, s fáj neki, ha olyanok szólaltak meg, akik kétségbe vonták a holokauszt valóságát, melyet ő megélt, és soha nem felejtett el.

Celldömölk utolsó holokauszt-túlélője volt.

Isten nyugosztalja, családja, városa nem felejt.

Béke poraira! Nyugodjék békében!

APRÓ-HIRDETÉS

VEGYES

Üzemorvosi, háziorvosi rendelés Zuglóban, Vezér u. 156. VITA-PHARM. Hétfő-szerda 15-16-ig. Dr. Szigeti Miklós, tel.: 220-0230.

Műfogorróztatás miniplantátumokkal. Bp., Szt. István krt. 4. III. I. 320-4778. www.drviragdentel.hu és www.mini-implantatum.hu

Licites eljárással eladó a Bp. III. Czetz János utcában lévő 30 m²-es önálló garázs, 6.000.000 Ft indulóáron. Érdeklődni lehet munkaidőben a 06-30-217-3460 telefonszámon.

Pedikúr-manikűr! Várjuk kedves vendégeinket a Lollo szalonban, a 1085 Bp., Gyulai Pál utca 6. szám alatt. Bejelentkezés: pedikúr, lábápolás: 06-30-210-3271; kézápolás, manikűr, műkörömépítés: 06-30-556-4696.

Régiség, festmény, ékszer, gyaték vétele a legmagasabb áron, azonnali készpénzfizetéssel. Karai Galéria, 1077 Budapest, Wesselényi u. 9., a Dohány-zsinagóga mögött. 06-1-344-2728, 06-20-924-5370, karai.galeria@karai.galeria.hu, 25 éve a magyar műkereskedelemben.

Órajavitás, faliórák felújítása garanciával. Jung Péter, VII., Garay u. 45. 06-70-505-5620, www.jung-oras.hu

Fiatalos, sportos, magára és környezetére is igényes, 60-as, budapesti nő megismerkedne hasonló tulajdonságokkal bíró, független férfival. 06-20-851-9034.

Budapesten élő, nyugdíjas, 168/66/79 férfi társat keres 70 év körüli hölgy személyében. Telefon: 06-30-236-6521, 18 óra után.

Hírek, események röviden

A Veszprémi Zsidó Örökségi Alapítvány köszönetet mond mindazoknak, akik a 2018. évi személyi jövedelemadójuk 1%-át az alapítvány részére felajánlották. Az így kapott 116.339 Ft-ot a veszprémi zsidóság történetéről szóló kötet nyomdai és könyvbemutatói költségeire fordítjuk, a kuratórium döntése alapján. Reméljük, hogy a 2019. évről beadott bevallásukban még többen fogják 1%-os felajánlásukat alapítványunk részére megtenni, amit előre is köszönünk. Adószámunk: **18927467-1-19.**

ÚJ ÉLET
a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének lapja
1075 Budapest, Síp u. 12.
Telefon/fax: 322-2829
E-mail: ujelet@mazsihisz.hu
Főszerkesztő: Kardos Péter
Olvasószerkesztő: Gábor Zsuzsa
Kiadótulajdonos: Mazsihisz
Előfizetési díjak:
Belföldön: 1 évre 4800 Ft
Külföldre 6800 Ft/év
USA és Izrael: 7500 Ft/év
Az összeg valutában is befizethető az aktuális árfolyamon.
OTP bankszámlaszám: 11707024-22118480
OTP SWIFT kód: (BIC) OTPVHUHH
IBAN: HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000
Terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletág, előfizethető a kiadónál.
Postacsekk: 11707024-22118480
Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk intézése a 06-(1)-767-8262-es számon.
Szedés, tördelés: WolfPress Nyomdaipari Kft.
Nyomdai munkák: mondAt Kft., www.mondat.hu
Felelős vezető: Nagy László
ISSN 0133-1353

Aki beszólt Rákosi Mátyásnak

„Jöttek a nyilasok értünk, én meg a lépcsőházban mászkáltam öt emeletet föl és le, hogy erősítsem a lábam. Kérdezték: mire? Én meg mondtam, hogy az olimpiára! Bementek apukámhoz, és mondták neki, jöjjön, mert megbolondult az Évike! Apukám azt mondta, hagyjátok, ő ezt komolyan gondolja.”

Székely Éva – mert hát róla van szó – csodálatos úszó volt. A háború alatt – zsidó származása miatt – nem készülhetett a többi sportolóval, így amikor éppen nem a Szent István parki védett házban lépcsőzött, a Lukács uszoda úgynevezett „női” medencéjében róta a hosszokat Sárosi Imre, a Mester irányításával. Amikor jöttek érte, megszökött a nyilasok elől. Három évvel később élete olimpiájára készült, de beteg lett, és érem nélkül maradt Londonban. Nem adta fel. „Majd Helsinkiben” – mondogatta magának és a többieknek. Aztán kis híja volt, hogy oda sem utazhatott el. Tatán búcsúztatták a csapatot. Rákosi Mátyás – szokása szerint – ellátogatott a táborba, és minden sportolóhoz volt egy-két szava. „Rákosi azt kérdezte tőlem: egy ilyen kicsi nő hogyan fogja megverni azokat a nagy amerikaiakat? Egészen pontosan úgy fogalmazott, hogy ez a seggdugasz. Erre én azt találtam mondani, hogy ön se valami magas, mégis egy országot vezet. Hegyi Gyulának (*a csapat vezetőjének – a szerk.*) lila lett a feje, mondom, na, ennyi volt Helsinkiben.” Aztán persze elutazhatott Helsinkibe – a közismerten hiú pártfőtitkár sem akarta kockáztatni az egyik biztos aranyesélyüket.

Helsinki sok tekintetben különleges volt. Itt szerepelhetett először a világháború után Németország és a Szovjetunió. A magyar csapat óriási meglepetésre harmadik lett az éremtáblázaton (16 aranyérmüket azóta sem sikerült túlszárnyalni). A magyar női úszók pedig az élen végeztek, négy arannyal. Ez volt az utolsó olimpia, amelyen a mellúszósorszámokban szabályosnak tekintették a mai pillangóúszásra emlékeztető úszótechnikát, a pillangózást. Ez kedvezett Székely Évának, akit a világsajtó is csak Miss Butterflynek, vagyis Pillangó kisasszonynak nevezett. 2.51,7-vel nyerte a 200 méteres mellúszást, pillangó tempóval. Novák Éva (aki a 4x100-as váltóval aranyat is nyert) lett a második. Székely Éva még egy olimpiára eljutott: Melbourne-ben kedvenc számában, a 200 mellen második lett. Bár csalódott volt, mosolyogva állt fel a dobogóra, mert ahogy mondta: „sírnál csak a győztesnek szabad”. Aztán ez lett önéletrajzi könyvének a címe is.

Kövesdi Péter/Vasárnapi Hírek

A modern kor embere mostanában kezd vevő lenni olyan témákra, melyek bár mindig foglalkoztatták, valamiért társadalmi és/vagy egyéni tabuként gondolt rájuk. Az egyik ilyen téma napjainkban a halállal, halálfélelemmel való szembeütés, melyet a kiváló amerikai egzisztencialista pszichoanalitikus, Irvin D. Yalom Szemben a nappal című, számos nyelvre lefordított bestsellerében fejezte. 2018-ban pedig Orvos-Tóth Noémi a transzgenerációs problémákról írt egy, a mai napig a toplista élén szereplő könyvet Örökölt sors címmel. Ez a téma jelentős újdonságnak számít a magyar közgondolkodásban, úgy látszik, mostanra érett meg a magyar társadalom arra, hogy elkezdje feldolgozni múltjának hagyatékát.

Talán sokan ismerik Virág Teréz nevét, aki már az 1980-as években a holokauszt második- és harmadgenerációs traumakutatásával foglalkozott – elsőként Magyarországon. A szakember több kötetben (pl. Emlékezés egy szederfára), számos eseten keresztül mutatja be, hogy milyen hatással lehetnek a leszármazottakra a felmenők által megélt traumák. Zsidó szempontból tehát a transzgenerációs szemlélet nem új keletű elképzelés. Sokkal inkább annak számít az egész magyar közgondolkodást tekintve. 1993-ban Virág Teréz vezetésével alakult meg a KÚT Alapítvány, mely holokauszt-túlélők, illetve második- és harmadgenerációs leszármazottak pszichés segítségének megteremtését célozta meg.

A jelenlegi magyar népesség elődeit számos trauma érte a 20. században vagy egy kicsivel előtte (a téma tehát nem csak a zsidóságot érinti). Orvos-Tóth Noémi könyve azért is kiemelkedő, mert egyrészt megmutatja, hogyan manifestálódhatnak e tragikus események a jelen generáción, másrészt a családi mintákat is bevonja a generációkon átívelő vizsgálatokba. A klinikai pszichológus szerint – tudattalan szinten – jelentős hatással van a mi megoldási metódusunkra, hogy szüleink, nagy- és dédszüleink hogyan birköz-

GENERÁCIÓRÓL GENERÁCIÓRA

Örökölt sors

tak meg egy-egy problémával, milyen értékrendjük volt, mi számított tabunak az adott családban.

Orvos-Tóth arra is rávilágít, hogy a magyar nép mindig a búskomorak közé tartozott. Ez szerinte abból is látszik, hogy sokszor problémaként kezelnek a magyarok kihívásokat, pedig már a szó maga, ahogy hozzáállunk a kérdésekhez, különböző fizikai ingereket vált ki az emberi szervezetben. (A zsidó filozófiában a nehézségeket a niszájon, azaz próbatétel szóval jelölik.)

A transzgenerációs elmélet tudományos bizonyítékon alapszik, melyet le is ír az Örökölt sorsban a szerző. Egy 2014-es Nature Neuroscience-ben megjelent cikk az atlantai Emory Egyetem kutatását mutatja be. Az egyetem kutatói „miközben cseresznyevirág-illatot permeteztek az egerek ketrecébe, kellemetlen áramütésnek tették ki az állatokat. A kis rácsalók így hamar megtanulták, hogy félniük kell az egyébként kellemes illattól. [...] A kutatók ugyanis ebben az esetben az egerek utódait is bevonták a vizsgálatba, és azt találták, hogy a cseresznyevirág illatára beinduló félelmi reakciók a második és harmadik generációk esetében is kimutathatók voltak, annak ellenére, hogy ők soha nem kaptak áramütést.” (Orvos-Tóth Noémi: Örökölt sors. Kulcslyuk kiadó, 2018, 119. oldal.) Amennyiben a kisállatoknál így működnek a dolgok, akkor mint sok más kísérletnél, az emberre vonatkozóan is bizonyítottan tekinthetjük e hatást.

Az Örökölt sors nem életvezetési tanácsadó. A főként Észak-Amerikában népszerű műfajról e könyv igen távol áll, ami véleményem szerint nagyban hozzájárul sikeréhez. Ez a mű nem egy a sok százból, amelyek példál arra a kérdésre keresik a választ, hogyan legyünk boldogok. A 290 oldalas kötet felépítése is igen

IMAIÓK

Templomok	Péntek este Márc. 20.	Szombat reggel Márc. 21.	Péntek este Márc. 27.	Szombat reggel Márc. 28.
Hősök	17.00	9.30	17.00	9.30
Frankel L. út 49.	17.30	10.00	17.30	10.00
Hegedűs Gy. u. 3.	17.30	9.30	17.30	9.30
Thököly út 83.	17.30	9.30	17.30	9.30
Hunyadi tér 3.	18.00	10.00	18.00	10.00
Bethlen tér 2.	17.30	9.30	17.30	9.30
Nagyfuváros u. 4.	17.40	8.00	17.40	8.00
Scheiber S. u. 2.	18.00	9.00	18.00	9.00
Kazinczy u. 27.	17.50	8.00	18.00	8.00
Kórház (Amerikai u. 53.)	17.30	7.30	17.30	7.30
Páva u. 39.	18.00	9.30	18.00	9.30
Dózsa Gy. út 55.	17.00	9.00	17.00	9.00
Berzevicsy u. 8.	18.00	9.00	18.00	9.00
Károli G. tér 5.	18.00	9.00	18.00	9.00
Visegrádi u. 3.		9.00		9.00
Desseffy u. 23.	17.50	9.00	18.00	9.00
Teleki tér 22. (szefárd)		9.30		9.30
Pesterzsébet (Vörösmarty u. 8.)	17.00		17.00	
Vidéken				
Hódmezővásárhely (Szt. István tér 2.)	17.00		17.00	
Vác (Oberlander Endre tér 1.)	17.00		17.00	
Kecskemét (Nagykőrösi út 5.)	18.00		18.00	
Székesfehérvár (Várkörút 19.)	18.10		18.10	
Győr (Kossuth L. u. 5.)	17.00		17.00	
Szeged (Gutenberg u. 20.)	18.00	9.00	18.00	9.00
Debrecen (Pásti u. 4.)	17.40	8.00	17.50	8.00
Nyíregyháza (Mártírok tere 6.)	17.40	8.00	17.50	8.00
Miskolc (Kazinczy u. 7.)	17.40	8.00	17.50	8.00
Pécs (Füredi u. 1.)	17.30	10.30	17.30	10.30
Kiskunhalas (Petőfi u. 1.)	17.00		17.00	
Szombathely	17.00		17.00	
Kaposvár (Berzsenyi u. 14.)	17.00		17.00	
Nagykanizsa (Fő u. 6.)	17.00		17.00	

N A P T Á R

Március 20. péntek	Ádár 24.	Gyertyagyújtás 5.39
Március 21. szombat	Ádár 25.	Szombat kimenetele 6.45
		Újholdhirdetés
		Jajm kippur koton
Március 25. szerda	Ádár 29.	Újhold
Március 26. csütörtök	Nisán 1.	Gyertyagyújtás 5.49
Március 27. péntek	Nisán 2.	Szombat kimenetele 6.55
Március 28. szombat	Nisán 3.	

elárulta, hogy a könyv folytatást igényel. Ezt én is így gondolom. Gyakran éreztem úgy, hogy nem ír mélyen egy-egy témáról, amely esetleg több oldalt is kaphatott volna.

Bár az író rendkívüli hírnévre tett szert viszonylag rövid idő alatt, egyáltalán nem szállt el sikerétől. Rajongóival a Facebookon és az Instagramon is folyamatosan kapcsolatot tart. Előbbin közel 82 ezer fő, utóbbin (ami viszonylag friss oldal) közel 9000 fő követi (2020. január 27-ei adat). Amikor megkerestem, hogy írják a könyvről, koordinátora szinte azonnal rendelkezésemre állt.

És mégis mi köze a könyvnek a zsidósághoz?

Számos olyan esetet mutat be, ahol a páciens holokauszt-túlélők leszármazottja. Továbbá olyan kutatásokról is szól, melyekben kimondottan holokauszt-traumákat vizsgáltak (pl. Yehuda poszttraumás vizsgálata). Orvos-Tóth Noémit számos, zsidósághoz kapcsolódó helyszínre is meghívták már, például Rangos Katalin beszélgetett vele a Bálint Házban, illetve a Heti Tv-ben is. A szerző kiemeli könyvében a családi történetek fontosságát az utódok pszichés jóllétével kapcsolatban. Hangsúlyozza, hogy amennyiben hitelen, titkok nélkül ismeri valaki felmenői történetét, énképe sokkal stabilabb, mint azoknak, akik nem rendelkeznek ilyen információkkal. Mennyi olyan családot ismerünk, ahol a holokauszt tabunak számít...
(Felhasznált forrás: Orvos-Tóth Noémi: Örökölt sors. Kulcslyuk kiadó, 2018.)

Miklós Dóri

1%. Kérjük, segítse személyi jövedelemadója 1%-ával a már igen idős (85 év feletti) Jad Vasem-kittentetteket, akik 1944-ben életük kockázatásával mentették a zsidó üldözötteket. Köszönjük támogatását. Igaz Emberekért Alapítvány. Adószámunk: 18040094-1-42.

www.facebook.com/klezmeres

KLEZMERÉSZ JUBILEUMI KONCERT

ELMÁRAD

Hegedűs-Csáky Zsinagógában
Bp. XIII. Hegedűs Gyula u. 3.
2020.márc.29.
18:30

Meghívott vendég:
Nógrádi Gergely

Jegyárak: helyszínen 3900,- Ft elővételben 3300,- Ft
Jegyek kaphatók: www.jegy.hu,
Láng-Téka Könyvesbolt, Kosher Deli üzlet

B'nai B'rith
B U D A P E S T

ELMÁRAD

Szeretettel várjuk Testvéreinket a
B'nai B'rith Budapest Páholy nemzetközi konferenciájára
2020. MÁRCIUS 17-19. között.

Érdeklődni: bnaibrithbudapest@gmail.com,
B'nai B'rith Budapest Páholy.

SPÁNN GÁBOR

Mondj egy mesét!

Notórius tévévezők már az első olvasásra rájöhetnek, hogy ennek a jegyzetnek a címe megegyezik az egyik, sorozatokat sugárzó csatorna sikerszériájának címével. Azért választottam ezt, mert nyílt titok, hogy magam is a két világháború közt még létező „úri szabók” módszerével, azaz hozott anyagból dolgozom. Ezeket a hasábkon már többször írtam a ma már jócskán 90-en fölül, Heves községből származó bádogos barátomról, aki zsinagógai padtársam. Mivel szellemileg teljesen friss, és szombatoként, ha segítséggel is, de lejár imádkozni megszokott kiléjébe, istentisztelet után félrehúz, és időnként megajándékoz egy csiszolatlan gyémánttal. Egy újságíró számára egy leendő sztori bizony felér az előbb nevezett drágakövel.

Öreg barátom rosszul hall, az elbeszélése is zaklatott, már csak az emlékek súlya miatt is, de minden története egy gyöngyszem, és úgy érzem, hogy egy zsidó mese, amit mindenképp érdemes valamilyen formában, az újságírói fantázia segítségével kibővítvé, megőrizni. Ez a most következő is egy ilyen zsidó mese.

Hevesen, ahol szinte egész életét a kisváros megbecsült bádogmestereként töltötte, 120 zsidó család élt, és ortodoxok lévén, szigorúan gyakorolták vallásukat is. Volt imaházuk, rabbijuk, kántoruk, sachterük, és az általam már elmesélt és mára végleg megszűnt „péntekelés” jó szokását is ők gyakorolták. Elbeszélése szerint az történt, hogy 1940-ben – ekkor ők még csak elrémisztő hírekből tudtak a másutt már dúló soáról – megjelent falujuk főutcáján egy csendőr őrmester úgy, ahogy ezt a K und K katonai rendtartása előírta. Kifényesített csizmától a kakas tolláig szabályszerű egyenruha, oldalfegyver, vállán szuronyos puská, mellén számtalan kitüntetés, és a hóna alatt egy hatalmas élő kakas. Mint az idős ember ma már mosolyogva mesélte, a hevesi zsidók kétségbeesve néztek össze, gyomruk összeszorult, és úgy érezték, hogy a csendőr megjelenésével immár ott a jel a falon. Rabbijuk azonnal kaftánja alá rejtette egyetlen tórájukat, volt, aki a menoráját csavarta konyharuhába, volt olyan is, aki a csatos imakönyvét rejtette pulóverbe. Összebújtak, és reszketve várták végzetüket. A csendőr láthatólag tájékozatlan volt, viszont mint később kiderült, az első kimerészkedő, biciklijét kitoló parasztembertől megkérdezte: hol található itt a zsidó rabbi? Mi, zsidók több ezer éve várjuk a Messiás visszajövetelét, így voltak ezzel a hevesiek is. Azt végképp nem gondolták, hogy az ő életükben és szerény kis városukban történik meg a csoda, s egy csendőr őrmester képében megjelenik.

Mivel ebben a kis városban a zsidók és nem zsidók együttélése felhőtlen és barátságos volt a monarchia teljes idejében, a gyanútlan földműves rábökött a rabbi házára. A csendőr bekopogott, és amikor a félelemtől elkéült szájú rabbi teljes papi ornátusban kinyitotta az ajtót, és háta mögött kétségbeesett szemekkel felsorakozott a családja, a csendőr összeütötte a bokáját, és így szólt: Engem így és így hívnak, és a szomszédos község csendőrőrsének vagyok a parancsnoka, zsidó vagyok magam is, és arra kérek, rebbe, mutasd meg, hol lakik a sachter, mert jön a sábesz, és ezt a tyúkot szeretném levágnatni.

A rabbi fellélegzett, behívta hitsorsosát egy löchájim italra, aki ezt udvariasan elhárította, mondván, szolgálatban van. Ezután elkísérte a sachterükhöz, és útközben a csendőr elmesélte történetét. Az első világháborúban gyalogosként szolgált, és olyan hősiességgel viselkedett Isonzónál, hogy a bakák számára adományozható legmagasabb kitüntetést kapta a legfőbb hadúrától. 1938-ban leszerelt, és ilyen múlttal a háta mögött azonnal fölvetették csendőrnek, s mostanra ő lett a szomszéd falu csendőrőrsének parancsnoka.

Innen kezdve átjárt minden péntek-szombaton együtt imádkozni a hevesiekkel, természetesen civilben. Tette ezt mindaddig, amíg 1943 végén szolgálati helyén megjelentek a közeli kisvárosból csendőrkollegái, és mindenki szeme előtt letépték váll-lapját, leszaggatták kitüntetésait, elvették fegyverét, és néhány pofon után fölültették arra a szekérre, melyen a már összegyűjtött civil zsidók várokozta a távoli és még nem sejtett halálra. Innen az útja egyenesen vezetett az auschwitz-i kéményekig. Merthogy az Eichmann náciái és magyar segítők által működtetett „utazási iroda” jól szervezte útjaikat csak odaútra szóló jeggyel.

Az öregúr kis gondolkodás után még hozzátette, hogy amennyire ő tudja, csendőr hittestvérünknek volt egy lánya, aki túlélte a holokausztot, és első adandó alkalommal meg sem állt Izraelig. És itt ért véget az ő meséje. Úgy illene, hogy egy mesének happy enddel legyen vége: és boldogan éltek, amíg meg nem haltak... Az én mesémnél ezzel nem szolgálhatok.

Inkább elgondolkodtam: nem tudom, hogy azok a zsidók, akik akkor az iparosított gyűlölet áldozataiként adták vissza lelküket a Téremtőnek, manapság gondolnak-e ránk, itt élő zsidókra. De ha igen, abban biztos vagyok, hogy ennek a derék csendőr őrmesternek komoly gondot okozhat a dilemma, hogy vajon mi lehetett a sorsa azoknak a vidéki zsidóknak, akik nem rendelkeztek Signum Laudisszal, és még csak nem is csendőrök...?

– Na végre! Tudtam, hogy a sportról is lesz szó! Akkor ez a Maccabi Sport Egyesület!

– Megint nem tudta! Ez a Mazsihisz új kommunikációs vezetőjének a kereszt-, bocs, utóneve!

– És akkor most őt fogjuk dicserni?

– Nem, de elmondjuk, mit tett eddig!

– Gondolom, semmit!

– Megint téved! Ő kommunikálta pl. a nemzeti régiók megsegítését a hittestvérek felé!

– Ez semmi!

– Az magának semmi, hogy a Sípucca életében először ennyire kilépett eddigi önmagából?

– Ez semmi!

– Az egyik kormányközeli lap már

MSE ÖNINTERJÚ

Csaba testvér és a Mazsihisz ez irányú közös álláspontjaként kommunikálta! Bőjte Csabáról van szó!

– Ez semmi!

– És az, hogy a reformok részt sem vettek az őket befogadó közgyűlésen, és azóta sem szólaltak meg, csak amerikai vezetőik csettintettek elégedetten? Ha nekik ilyen Emeséjük lenne... de nincs!

– Ez semmi!

– És az, hogy egy másik médián örömeink adott hangot, hogy ide kerülhetett?

– Ez semmi!

– Más! És hogy valahol olvastam egy kezdeményezésről, miszerint a Sorsok Házát úgy feleznék el a Mazsihisszel, hogy a Sípuccáé lennének a Sorsok, a több száz milliós Ház pedig a Slomókéé?

– Ez semmi!

– Mondja, maga semmit sem ismer el ennek a hölgynek az eddigi tevékenységéből?

– Majd ha eléri, hogy a Heisler és a Köves hetente egy közös ebédet elköltsön felváltva a Deliben és a szemben lévő chábados étteremben – akkor ismerem majd el a szakmai tudását!

Kardos Péter

...és ideje van a nevelésnek

Amikor végre időpontot kapsz a Honvédkórházban...

*Az öregedés biztos jele,
mikor lehajolsz
megkötni
a cipőfűződet, eltűnődsz,
hogy vajon még
mit intézhetnél el,
ha már odalent vagy.*